

Oslo, 26.05.2023

Norsk barnebokinstituttts innspill til regjeringens leseleststrategi

Norsk barnebokinstitutt er et nasjonalt utdannings og kunnskapssenter for barn og ungdomslitteratur i Norge. Vårt mandat baserer seg på utdanning av barn- og ungdomsbokforfattere og formidlere, forskning og viktigst av alt - kunnskapsformidling både ut mot lesefeltet og samfunnet generelt.

Ulike lesere trenger ulike leseropplevelser. Økt leselest avhenger av gode leseropplevelser fra mangfoldig litteratur av høy kvalitet, som både er relevant, engasjerende og lett tilgjengelig på arenaer og plattformer der barn og unge er. Leselyst er nært knyttet til leseevne og lesekultur, og bidrar slik også til sosial utjevning med like utviklingsmuligheter, demokratibyggning og en bærekraftig fremtid for alle barn og unge i Norge.

1. Hva mener du/dere er de tre største utfordringene knyttet til lesing og leselest?

Store og mindre grupper faller delvis utenfor lesefellesskapet når det gjelder identifikasjon og gjenkjennelse i litteraturen.

Dette gjelder særlig gutter, barn og unge med ulike behov, samt de som bruker samisk, nasjonale minoritetsspråk som kvensk, romanés og romani og tegnspråk. Ikke minst barn og unge med andre språk som morsmål.

Mangel på felles begrep og tallgrunnlag for å forstå, måle og evaluere effekten av lesetiltak på landsbasis.

Vi trenger en felles kunnskap og en forskningsbasert diskusjon rundt hva lesing er, her må vi også tenke inn flerspråklighet i et utvidet perspektiv, og inkludere for eksempel tegnspråk og bruk av symboler. Det er også viktig å definere hvilke prinsipper og tallgrunnlag vi må legge til grunn i våre evalueringer av lesing og leselest slik at det er felles utgangspunkt vi evaluerer ifra, både nasjonalt men også ved fremlegging av våre tall i en europeisk/internasjonal setting.

Mangel på lesekultur og leseevne

I et samfunn der det stadig konkurreres om vår oppmerksomhet sliter barn og unge, så vel som voksne, med konsentrasjon og evne til dybdelesing. Leselyst må være et resultat av en langsiktig satsning på felles tiltak for lesekultur og leseevne, disse faktorene kan ikke sees uavhengig av hverandre. Satsningen må gjelde hele løpet fra barnehage til voksenlivet. Universiteter og høyskoler melder nå om studenter som trenger lesekurs ved studiestart fordi de ikke evner å lese pensumtekster. Da har vi et dårlig utgangspunkt for å overføre kunnskap, kritisk tenkning og verdien av lesing til neste generasjon.

2. Hva vil være de tre viktigste målgruppene for strategien?

Barn og unge som faller utenfor lesefellesskapet

Det er en demokratisk utfordring at grupper nevnt over (1) mangler litteratur som er relevant og tilgjengelig for dem. Det å gi rom for lesing handler også om inkludering og gjenkjennelse. Vi må tørre å snakke om gutters utfordringer med lesing, og vi må gripe fatt i det manglende utvalget av litteratur for barn og unge med ulike behov og for de med et annet morsmål enn norsk.

Formidlere til barn og unge i alle ledd

Som forfattere og andre kunstnere, lærere, barnehageansatte, bibliotekansatte og andre litteraturformidlere. Formidlerne må ha et felles kunnskapsgrunnlag om den gjeldende situasjonen og muligheter for å kunne trekke veksler på ulike verktøy for å skape leselyst. Leselyst kommer med lesekultur og leseevne. Å ha tid til lesing og kompetanseheving er grunnleggende for å kunne tilby noe ut i den andre enden.

Lesefeltet selv

Alle må ha felles redskaper og førstehåndskunnskap på alle nivå om barn og unges leseferdigheter. Det gjelder også de som utdanner gruppene nevnt ovenfor, enten det gjelder kunstnere, pedagoger eller andre ansatte i institusjoner knyttet til lesing, samt bokbransjen for øvrig og de som forvalter tilskuddsordningene til de ulike aktørene på feltet.

3. Hva bør de tre viktigste tiltakene i strategien være?

Legge til rette for bredde, relevans og representasjon i litteraturen:

Gjennom utdanning av forfattere og formidlere, og forskning på og formidling av kunnskap om de gruppene som faller utenfor til alle aktører på feltet.

Ved å tilpasse innkjøpsordningene slik at barne- og ungdomslitteraturen kan utvikle seg i takt med tiden vi lever i, gjennom bl.a sjangeroverskridelser, tilgjengelighet på nye plattformer eller etterspørsel (som for eksempel behovet for en styrking av innkjøpsordningen for sakprosa og tegneserier til barn og unge)

Skape et felles statistikk- og kunnskapsgrunnlag i lesefeltet rundt barn og unges lesing

Dette må favne lesekultur, leseevne og leselyst for alle grupper av barn og unge – for å kunne sette inn effektfulle, målbare lesetiltak som kan evalueres. Gjennom dette kan vi også sette konkrete mål på hva vi kan akseptere/ ikke akseptere av lesefattigdom. Slik kan vi også måle den innsatsen som gjøres.

Styrke litteraturformidlingen

Skolebibliotek på alle skoler og utvidede innkjøpsordninger for disse. Dette vil legge til rette for lik tilgang på og formidling av litteratur til alle barn og unge. Det er ikke alle barn som har foreldre eller foresatte som har bøker i hus, som leser for dem eller tar dem med til folkebiblioteket og det må vi snart ta på alvor på et nytt nivå.

En utvidelse av DKS til også å gjelde barnehagen. Dette vil bidra til tilgang på litterære opplevelser for de aller yngste og vise dem at kultur for lesing og litteratur er en viktig og naturlig del av livet og hverdagen.

Nyskapende og langsiktige litteraturformidlingsprosjekter som vi blant annet jobber med i Norsk barnebokinstitut, som enten når bredt, som Bærekraftsbiblioteket Formidlingslaboratoriet som forsker på og utvikler nye litteraturformidlingsmetoder for barn og unge med ulike behov.

4. Har dere gode eksempler på hva som bidrar til leselyst?

- Tilrettelegging for at både papirboken og digitale formater kan invitere til dybdelesing.
- Satsing på to-språklige barnebøker som sidestiller minoritetsspråkene med majoritetsspråket.
- Ha et særskilt fokus på gutter og deres behov for ulike tilnærminger til leseevne, lesekultur og leselyst gjennom bevissthet om gutters lesning i hele næringskjeden fra forfatter, forlag, formidler og bokhandel til leser.
- Tilgjengelighet av litteratur for barn med ulike behov som bla. bøker med ASK-symboler, taktile bøker m.m.
- Tallgrunnlag som gir muligheten til å identifisere trender eller resultater av en satsing som flere kan trekke veksler på nasjonalt. Dette kan bla. være utlansstatistikk på de største folkebibliotekene, nasjonale lesekampanjer som Sommerles, tall fra Bokklubben eller t.o.m trender på sosiale medier.
- Forskning på konsekvensen av lesefattigdom og se det oppmot arbeidet med leselyst. Dette har flere europeiske land allerede gjort og kan gi et nytt innblikk i et nasjonalt leseløft.

5. Er det andre viktige områder vi må huske på?

Angående en mulig sammenslåing av foreningene Leser Søker Bok (LSB) og Foreningen Les!

En nasjonalt forankret og aktiv leselyststrategi vil kreve en operasjonell enhet som sikrer koordinert innsats for lesing på alle nivå og i ulike sektorer. I likhet med flere andre organisasjoner i litteraturfeltet, ser Norsk barnebokinstitut positivt på én felles leseorganisasjon som arbeider kunnskaps- og forskningsbasert, og som fungerer som et knutepunkt for et nasjonalt leseløft. Likevel mener vi det er helt avgjørende at begge organisasjoner både ønsker denne sammenslåingen og at visjonen til den eventuelle nye organisasjonen ivaretar både LSB og Foreningen Les sine særegenheter og satsningsområder. I tillegg må det settes inn nok midler til å gjennomføre en slik sammenslåingsprosess uten å miste verdifull kompetanse og ressurser underveis.

Vennlig hilsen,

Nisrin Maktabi-Barkouki

Nisrin Maktabi-Barkouki

Direktør